

FORTI, Steven. GONZÁLEZ I VILALTA, Arnau; UCELAY-DA CAL, Enric (eds.). *El Proceso separatista en Cataluña. Análisis de un pasado reciente (2006-2017)*. Granada: Editorial Comares, 2017. 325 pàgines. [17 x 24].

Tot el que fa referència al denominat Procés català ha envaït els mitjans de comunicació de masses i les xarxes socials, donant lloc a multitud de publicacions de tot tipus. Dins d'aquest veritable "tsunami" d'informacions i opinions, es trobava a faltar una reflexió històrica, que recollís diferents sensibilitats i punts de vista al voltant de diverses temàtiques relacionades, i les posés al servei d'una visió de conjunt per entendre el Procés sense les urgències periodístiques i els tacticismes interessats del dia a dia. Aquesta visió de conjunt ens l'ofereix el llibre editat per Steven Forti, Arnau González i Vilalta i Enric Ucelay-Da Cal. Com a treball històric, analitza les causes de l'actual situació política a Catalunya, sense entrar en els fets d'octubre d'aquest any (per la data d'aparició del llibre) i sense aventurar el resultat final del Procés.

Després d'una introducció a mode de presentació per part dels tres editors, el llibre comença amb un escrit del professor UCELAY-DA CAL, que relaciona la problemàtica catalana amb debats internacionals sobre els conceptes de populisme i "Estat profund". A continuació l'obra s'estructura en dues parts, amb una primera part que porta per títol "La crisi de les elits" i una segona que fa referència a les "Respostes noves". Dins de la crisi de les elits, Cristian RODRÍGUEZ MESA ens proposa una explicació sobre el trànsit del pujolisme nacionalista a l'independentisme instrumental. S'ha de destacar en aquest bloc el treball de Fernando MOLINA i Alejandro QUIROGA a partir de dades del Centro de Investigaciones Sociológicas (CIS) i del Centre d'Estudis d'Opinió (CEO), que permeten descartar un suposat adoctrinament escolar com a factor explicatiu del creixement independentista, a diferència d'altres esdeveniments com la sentència del Tribunal Constitucional sobre l'Estatut, les protestes contra les retallades del 2011, el rescat financer de la Generalitat o l'èxit de mobilització de la Diada Nacional l'any 2012; factors que sí que permeten a les forces nacionalistes posar en marxa una resposta identitària per "vampiritzar" el malestar social. Aquesta apartat el tanquen Arnau GONZÁLEZ I VILALTA, que analitza la funció de la premsa a través de la línia editorial dels dos diaris catalans més importants, *La Vanguardia* i *El Periódico*; i José Manuel RÚA, amb l'anàlisi del paper dels sindicats de classe i nacionals, però no nacionalistes, evidenciant els límits del compromís sindical amb el mateix Procés.

A la segona part del llibre, Oriol BARTOMEUS posa de manifest la manca d'una relació directa entre el relleu generacional i l'eclosió independentista. Les estratègies per internacionalitzar el Procés són analitzades per Paola LO CASCIO, que sintetitza en dos grans eixos discursius, el de la tranquil·litat (destinat a difondre la idea de la solvència de les autoritats catalanes a l'hora de posar damunt la taula de la política

internacional la qüestió catalana) i el de l'èpica (destinat a mobilitzar l'opinió pública catalana). Per la seva banda, Ángel DUARTE també aprofundeix en la via del populisme nacionalista com a utopia en temps de crisi. Sobre la Assemblée Nacional Catalana, trobem el treball d'Andrew DOWLING, que el caracteritza com a moviment nacionalista transversal hereu del nacionalisme cultural de La Crida a la Solidaritat. Sense deixar el tema dels moviments socials, Diego DÍAZ ALONSO posa en relació alguns dels actors polítics del Procés amb formes de reivindicació d'abast espanyol com el 15M i el moviment dels indignats. Tanquen aquest apartat dos estudis centrats en dues formacions polítiques que han crescut, en diferent mesura, al caliu del Procés, com són la Candidatura d'Unitat Popular (CUP), analitzada per Oscar BARBERÀ, y Ciutadans, estudiada per Astrid BARRIO.

Finalment el llibre es tanca amb un apartat de conclusions, amb dues aportacions. La primera de Steven FORTI sobre la política en l'escenari molt fragmentat i inestable del Post-Procés, i la darrera, a càrrec dels tres editors de l'obra, on es planteja el Procés com una qüestió encara en marxa i, en conseqüència, encara oberta a noves recerques i interpretacions. Ens trobem, doncs, amb un llibre imprescindible, des de la perspectiva que proporciona la ciència històrica, per entendre les causes i la trajectòria d'un dels fenòmens que ha monopolitzat, i encara monopolitza, el debat polític a la Catalunya actual.

IHE
(Secretaria de la Revista)

Traducción de la reseña anterior:

Todo lo que hace referencia al denominado *Procés* catalán ha invadido los medios de masas y las redes sociales, dando lugar a multitud de publicaciones de todo tipo. Dentro de este verdadero "tsunami" de informaciones y opiniones, se echaba en falta una reflexión histórica, que recogiera diferentes sensibilidades y puntos de vista alrededor de varias temáticas relacionadas, y las pusiera al servicio de una visión de conjunto para entender el *Procés* sin las urgencias periodísticas y los tacticismos interesados del día a día. Esta visión de conjunto nos la ofrece el libro editado por Steven Forti, Arnau González i Vilalta y Enric Ucelay-Da Cal. Como trabajo histórico, analiza las causas de la actual situación política en Cataluña, sin entrar en los hechos de octubre de este año (por la fecha de aparición del libro) y sin aventurar el resultado final del *Procés*.

Después de una introducción a modo de presentación por parte de los tres editores, el libro empieza con un escrito del profesor UCELAY-DA CAL, que relaciona

la problemática catalana con debates internacionales sobre los conceptos de populismo y “Estado profundo”. A continuación la obra se estructura en dos partes, con una primera parte que lleva por título “La crisis de las élites” y una segunda que hace referencia a las “Respuestas nuevas”. Dentro de la crisis de las élites, Cristian RODRÍGUEZ MESA nos propone una explicación sobre el tránsito del pujolismo nacionalista al independentismo instrumental. Hay que destacar en este bloque el trabajo de Fernando MOLINA y Alejandro QUIROGA a partir de datos del Centro de Investigaciones Sociológicas (CIS) y el Centre d’Estudis d’Opinió (CEO), que permiten descartar un supuesto adoctrinamiento escolar como factor explicativo del crecimiento independentista, a diferencia de otros acontecimientos como la sentencia del Tribunal Constitucional sobre el Estatuto, las protestas contra los recortes del 2011, el rescate financiero de la Generalitat o el éxito de movilización en la Diada del año 2012; factores que sí que permiten a las fuerzas nacionalistas poner en marcha una respuesta identitaria para “vampirizar” el malestar social. Esta apartado lo cierran Arnau GONZÁLEZ I VILALTA, que analiza la función de la prensa a través de la línea editorial de los dos diarios catalanes más importantes, *La Vanguardia* y *El Periódico*; y José Manuel RÚA, con el análisis del papel de los sindicatos de clase y nacionales, que no nacionalistas, evidenciando los límites del compromiso sindical con el mismo *Procés*.

En la segunda parte del libro, Oriol BARTOMEUS pone de manifiesto la ausencia de una relación directa entre el relevo generacional y la eclosión independentista. Las estrategias para internacionalizar el *Procés* son analizadas por Paola LO CASCIO, que sintetiza en dos grandes ejes discursivos, el de la tranquilidad (destinado a difundir la idea de la solvencia de las autoridades catalanas a la hora de poner encima la mesa de la política internacional la cuestión catalana) y el de la épica (destinado a movilizar a la opinión pública catalana). Por su parte, Ángel DUARTE también profundiza en la vía del populismo nacionalista como utopía en tiempos de crisis. Sobre la Asamblea Nacional Catalana, encontramos el trabajo de Andrew DOWLING, que lo caracteriza como movimiento nacionalista transversal heredero del nacionalismo cultural de La Crida a la Solidaritat. Sin deja el tema de los movimientos sociales, Diego DÍAZ ALONSO pone en relación algunos de los actores políticos del *Procés* con formas de reivindicación de alcance español como el 15M y el movimiento de los indignados. Cierran este apartado dos estudios centrados en dos formaciones políticas que han crecido, en diferente medida, al calor del *Procés*, como son la Candidatura d’Unitat Popular (CUP), analizada por Oscar BARBERÀ, y Ciutadans, estudiada por Astrid BARRIO.

Finalmente el libro se cierra con un apartado de conclusiones, con dos aportaciones. La primera de Steven FORTI sobre la política en el escenario muy fragmentado e inestable del Post-*Procés*, y la última, a cargo de los tres editores de la obra, donde se plantea el *Procés* como una cuestión todavía en marcha y, en consecuencia, todavía abierta a nuevas investigaciones e interpretaciones. Nos encontramos, por tanto, con un libro imprescindible, desde la perspectiva que proporciona la ciencia histórica, para entender las causas y la trayectoria de uno de los

ÍNDICE HISTÓRICO ESPAÑOL

ISSN: 0537-3522

CEHI- Universitat de Barcelona (gener 2018)

fenómenos que ha monopolizado, y todavía monopoliza, el debate político en la Cataluña actual.

IHE
(Secretaria de la Revista)